

kaz, že tak skutečně byly vyslovovány nebo že se s jejich výslovností počítalo (např. ve verších kvůli rytmu, počtu slabik): šetříme např. zvukovou podobu ve verších obrozenských básníků u *zavzníti* a nedoplňujeme *d-* v jmeném tvaru *prázen*, stejně jako ve složeném tvaru, tvoří-li rým: *práznyj* — *ráznyj*. Normalizujeme psaní zdvojených souhlásek: *deník*, *skleník*, *sklenyj*, *sáti* místo *denník*, *sklenník*, *sklennyj*, *ssáti** a upravujeme psaní znělých

---

* Psaní zdvojených souhlásek normalizujeme i tehdy, psal-li autor sám záměrně souhlásku jednu. Tuto pravopisnou zvláštnost zaváděl např. ve svých spisech J. S. Machar, který psal důsledně *deně*, *odanj*, *vyší* apod., protože „jich není slyšet v řeči“ (Třicet roků, 3. vyd., 1931, s. 148).

---

a neznělých souhlásek: *Beskydy*, *břitkýj*, *lehtati*, *pomlázka*, *přezka*, *řehtati*, místo *Bezkydy*, *břidkýj*, *lehtati*, *pomláška*, *přeska*, *řehtati*. O způsobu psaní přejatých slov jako *almanach*, *humbug*, *buldog* viz str. 144.

Podle současných Pravidel opravujeme také psaní předložek a předpon *s*, *z*, a *to i* v podobě vokalizované *se*, *ze* (je to jediný případ, kdy se neřídíme možnou výslovností), a předpony *vz*. Píšeme tedy například *z hlediska*, *zpočátku*, *ze strany*, *způsob*, *strnulýj*, *skomí-rati*, *zúčastnit se*, *zestárnout*, *zesílit*, *vzbudit*, *vzkázat*, *vzkvětát*, *vzpomenout*, *zdvihat* místo *s hlediska*, *s počátku*, *se strany*, *spůsob*, *ztrnulýj*, *zkomírat*, *súčastnit se*, *sestárnout*, *sesílit*, *zbudit se*, *zkázat*, *zkvětát*, *spomenout*, *vzdvihát* atp., rozlišujeme však významově *vzmáhat se* — *zmáhat*, *vzpamatovat se* — *zpamatovat se* (= upamatovat se, rozpomenout se), *vzniknout* — *zniknout* (= zmi-zet, zaniknout). Zvláštní opatrnosti při úpravách je však zapotřebí ve verších, kde nelze úpravy provádět striktně, ale s ohledem na zachování eufonie. (Neupravíme např. verš: *Tu z visky zavzní zvonek*.)

V případech, kde je možná dvojí spisovná výslovnost

při jediném způsobu psaní, normalizujeme psaní podle současného pravopisu. Píšeme tedy například skupinu *tš*, *dš* v komparativech jako *kratší*, *sladší*, *větší*, *radši* místo *kratčij*, *větčij*, *sladčij*, *radčij*, skupiny *dc*, *ctn* ve slovech jako *dcera*, *srdce*, *ctnost* místo *cera*, *srce*, *cnost*, zachováváme dubletní *št—šť*, *žd—žď* — *tloušťka*, *dršťky*, *projížďka*, ale i *tlouštka*, *drštiky*, *projížďka*, upravujeme *štn* ve slovech jako *deštník*, *zvláštní* místo *dešťník*, *zvláštnij*.

Konečně upravujeme psaní slovesa *býti* — *jsem*, *jsi*, *jsme*, *jste*, *jsou* místo *sem*, *si*, *sme*, *ste*, *sou* (srov. str. 140) a slovesa *přijiti* — *přiď*, *přiďte*, *přiđe* místo *přid*, *přid-te*, *přide*.

SLOVNÍ TVARY

Stejně jako kvantitu a kvalitu hlásek zachováváme v textu zásadně i slovní tvary, jichž autor užívá. Neupravujeme tvaroslovné odchylky, které jsou výrazem historického i soudobého kolísání spisovné normy, prvkem nářečí, lidové a obecné mluvy, hovorového jazyka atd. Normalizujeme pouze tam, kde jde o zřejmou chybu způsobenou autorovou neznalostí mluvnických a pravopisných pravidel — to se týká zejména nejstarších obrozenských textů — nebo prostým nedopatřením.

U substantiv zachováváme tedy například v nom. sg. tvary jako *slze*, *perle*, *věže*, *redakci*, *romanci*, v gen. sg. *národu*, *katechismusu*, *od Píska*, *z krvi*, v dat. sg. a pl. *k domovi*, *účeli*, *slzím*, v lok. sg. a pl. *na kořeně*, *ve vojště*, *v celém stě psaní*, *v palácu*, *na vrcholí*, *v kasárně*, *nemnozí o jednom oce*, *v městách*, *v sídlách*, *v rozpakách*, *v krámích*, *po krejcařích*, *po vseh*, *v púltónách*, *po ulicech*, v gen. pl. *svíc*, *jizb*, *hnězd*, *břez*, *třid*, *suken*, *perlí*, *idej*, *flinet*, *do řadů*, *ze všech pór*, arch. instr. pl. *ramenoma*, *křídloma*. Tvary *článkami*, *nehtami*, *sloupami*,

zrádce, *polmi*, *hostmi* atd. ponecháváme jen v obrozenských textech, stejně i lid. tvary *dveřma*, *pěštěma*, *koňma* apod., které u autorů mladších, pokud jejich užití není funkční, upravujeme. Ponechává se tvrdé sklonění pl. lidé, lidí, lidům i tisíce lidu. Zakončení gen. pl. mask. -ův (*mužův*, *hrdinův*, *skutkův*, *stromův*) zůstává tam, kde je ho užito záměrně a kde spolu s jinými jazykovými prvky má vyhraněnou slohovou funkci (např. Staré pověsti české). Jinak všude upravujeme na -ů, s výjimkou citátového *na věky věkův*.

U adjektiv ponecháváme kolísání koncovek -ní, -ný, například *tělesní*, *zahraničný*, *jižný*, *větrní*, *legračný*. U trojvýchodných přídavných jmen necháváme i jejich jednovýchodnou variantu (*drzí*), a naopak u jednovýchodných varianty trojvýchodné (*cizý*, *cizá*, *cizé*; *ryzý*, *ryzá*, *ryzé*). Dále zachováváme ve starších textech obvyklé složené tvary přídavných jmen přivlastňovacích (*živobyti mé za Glostrové oči* — Šedivý), číslovky *jeden* (*s jedním*) a zájmena *onen* (*s oným*, *oného zloděje*, *oné místo*), a naopak jmenné tvary ve skloňování příjmení neprovdaných žen (*sl. Lipšova*, *o sl. Lipšově*, *sl. Lipšovu*).

Odlíšný způsob skloňování cizích a přejatých slov ponecháváme: *katechismusu*, *kaktu*, *luxu* apod. Netýká se to však jmen vlastních, už proto, že upravujeme i jejich podobu pravopisnou.

Pravopis a tvary zájmen osobních a přivlastňovacích normalizujeme (viz str. 152), ponecháváme však ve starších, zvláště obrozenských textech nesklonné *její* (*nad její sestrami*, *před její rozbořením*, *v její základech*, *krom jí a její sester*, *lahodnému její hlasu*), *jich* místo *jejich* (*nedbal jich řeči*, *v kruté jich tísni*); stejně tak i absolutní *jenž*, *jenžto*.

Ze slovesných tvarů zachováváme participia jako *proniknul*, *sáhnul*, *vytrhnul*, *dotekl*, imperativy jako *nalí*, *zabí*, *užite*, *zbi*, *napi se*, *použi*, *pomodlite se*, *posilň*, *ku-*

půj, *opatrúj*, tvary *bychme*, *abychme* a kolísání -í, -ejí v 3. os. pl.: *držejí*, *prosejí*, *připravějí* atp.

Ostatní odchylky v tvarech upravujeme, například: *litostnými slzy*, *po několika okamžení*, *před čtrnácti dní*, *po zahradech*, *v těch dobech*, *za nevalném údolím* apod.; instrumentál (lidskými) *nohami*, *rukami* upravujeme na (lidskýma) *nohama*, *rukama*; akuzativy jako *hosté*, *Němci muži*, *vojáci*, *studenti* ve spisovném jazyce textů upravujeme. O úpravě koncovek s odlišnou délkou viz str. 151—152. U sloves upravujeme podle náležité mluvnické shody tvary přechodníků (s výjimkou nesklonného *trvajeci*, *majeci* atp.).

SYNTAX

Syntaktickou podobu textu zásadně zachováváme. Ponecháváme beze změny například pořádek slov, archaické a kontaminované vazby (*překaziti sňatku*, *plakali zemřelého*, *nehledě vlastních útrap*, *buď poslušným tvým rodičům*, *Václav naslouchal na řeči dědouškovy* atp.), případy větné spodoby (*před sluncem východem*, *na začátku masopustě*, *vprostřed dvoře*), bezpředložkové vazby (*strach trestu*, *radost zachráněného života*, *někteří jich* — místo *z nich*) a odlišné užití zvrtných sloves, akuzativní reflexivum místo dativního a nereflexivní sloveso místo dnes obvyklého reflexivního (*hrál*, *prál* místo *hrál si*, *prál si*, *vypůjčil se noviny od souseda*, *v myšlenkách hrál tou představou*), respektujeme dále odchylky v mluvnické shodě, například odchýlnou shodu přivlastku a přísudků spojenou s neživotnou koncovkou substantiva *koně* a analogicky utvořeného tvaru *volky* apod. (*koně byly hladové*, *hubené koně krvácely*, *byly to panské volky*, *hladové volky se trhaly*, *My do vězení jděm*, *tam jako ptáčky v kleci bědné zpívati*); naproti tomu u ži-